

KONFERENCA E VENDEVE TE PA ANGAZHUARA

*Xhristin
- mbledhet ve
- marrveshtoris.
- ish dolo te lialon
- saryn - rreftuar
Zhan.
27.8.64*

I) Konferenca e pare e vendeve te pa angazhuara
(Beograd 1 shtator 1961)

Konferenca u mbledh ne nje kohe kur Indonezia dhe disa vende te tjera te Azise dhe Afrikes benin perpjekje per te thirur mbledhjen e konferences se dyte te Bandungut. Nehruj duke vene si pretekst konfliktin kino-indian, me qellim qe te mos ulej me nje tavoline me Kinen dhe qe konferenca te mos merрте nje karakter te theksuar anti-imperialist e anti-kolonial: u shpreh kundra thirrjes se konferences se dyte te Bandungut. Me gjithate presioni i vendeve aziatiko-afrikane per nje mbledhje te kryetareve te shteteve te ketyre vendeve ishte i math, si rjedhim Nehruj dhe Titua per ti dale perpara situates, muarne inisiativen per organizimin e nje konference tjeter, te cilen e quajten "konferenca e vendeve te pa angazhuara".

Ne konferencen e Beogradit muarne pjese keto 24 vende:

Afganistani, Algjeria, Birmania, Kambxhia, Ceiloni, Kuba, Qiprua, Ethiopia, Gana, Guinea, India, Indonezia, Iraku, Libani, Mali, Maroku, Nepali, Arabia Saudite, Somalia, Sudani, Tunizia, RAB-i, Jemeni dhe Jugosllavia; ndersa Bolivia dhe Ekuadori kishin derguar vezhgues. Pervec ketyre ne konference derguan vezhgues edhe 20 parti dhe organizata politike nga vende te ndryshme.

Konferenca, ne seancen e saje te pare, aprovoi kete rend dite :

- 1) Shkembim i pikpamjeve mbi gjendjen nderkombetare,
- 2) Ruajtja dhe forcimi i paqes dhe i sigurimit ne bote:

a- respektimi i te drejtave te popujve dhe te kombeve per vetvendosje, lufta kundra imperializmit, likuidimi i kolonializmit dhe i nekolonializmit,

b- respektimi i sovranitetit dhe integritetit territorial te shteteve, mos nderhyrja ne punet e brendeshme te vendeve te tjera,

c- diskriminimi racial dhe apartaidi,

ç- Carmatimi i plote dhe i pergjithesnem, ndalimi i provave te armeve berthamore, çeshtja e bazave te huaja ushtarake,

d- bashkeekzistenca paqesore midis shteteve me

sisteme te ndryshme politike dhe shoqerore,

e- Roli dhe struktura e OKB dhe zbatimi i rezolutave te saje,

3) Problemi i ndihmes ekonomike dhe i bashkepunimit ekonomik dhe teknik ne fushen nderkombetare,

4) Te ndryshme,

5) Komunikata e konferences

Imperialistet dhe revizionistet u munduan qe konferencen ta qfrytezojne per qellimet e tyre, qe ne te te penetroje vija e tyre, kjo ne radhe te pare nepermjet Titos dhe Nehrujt, keta vepruan me kujdes per te mos u komprometuar vija e tyre e "mos angazhimit".

Ne fjalimet kryesore qe u mbajten, ne menyre te permbledhur del sa vijon :

Konferenca u hap nga Titua, ne fjalimin e tij, duke folur mbi gjendjen nderkombetare ai tha se "Lufta e ftante ka marre proporcione te atilla, te cilat mund te çojne ne nje tragjedi te tmerreshme nga çasti ne çast", dhe se lidhur me kete perfaqesuesit e vendeve te pa angazhuara duhet te ndermarin veprime te koordinuara, ne radhe te pare nepermjet OKB-se, me qellim qe te ndalohet shperthimi i nje konflikti te ri ushtarak. Ai deklaroi se konferenca duhej te merrte nje qendrim negativ kundrejt pjesemarrjes ne blloqe dhe shtoi se konferenca nuk kish per qellim qe te krijonte nje bllok te trete.

Mbas aprovimit te rendit te dites, Titua e mori fjalen per se dyti dhe foli per çarmatimin, krizen e Berlinit, kokonializmin, problemet ekonomike dhe bashkeekzistencen paqesore. Theksin e vuri mbi "rrezikun e madh te luftes" por nuk shpjegoi se shkaktaret jane imperialistet dhe ne vend qe te denonte keta, denoi me force te madhe vendimin e qeverise sovjetike per rifillimin e provave te armeve bethamore. Foli shume per bashkeekzistencen paqesore pozitive, ndersa per problemin kryesor te kohes, te luftes kundra imperializmit ne te dy fjalimet nuk tha asnje fjale. Edhe per çeshtjen koloniale dhe luften e popujve te shtypur kundra kokonializmit foli fare percipitas. Titua i beri thirrje konferences qe te mos behen sulme kunder ketij apo atij vendi. Kjo qe mbrojte e hapur per imperializmin amerikan.

Ne Konference duallne kontradikta midis delegacioneve te ndryshme ne lidhje me percaktimin se cilat ishin problemet kryesore qe duhej te merej konferenca.

Si Nehruj ashtu dhe Titua, ne fjalimet e tyre dualle me tezen se problemi kryesor i kohes ishte çeshtja e "luftes dhe paqes" dhe per kete ata sugjerojne qe nga ana e pjesmarresve te behej nje diskutim i pergjitheshem.

Delegacionet e vendeve te tjera, sidomos ai i Indonezise, Kubes, Ganes, Guinese, Malit, Algjerise, etj. mbronin pikpamjen se problemi kryesor eshte çeshtja e luftes kunder imperializmit dhe kolonializmit te ri dhe te vjeter, siç e cilesuan ata, "imperializmi dhe kolonializmi eshte burimi i tensionit nderkombetar". Ne nje interviste Sukarnua deklaroi se ne radhe te pare eshte lirija pastaj "paqia dhe lufta".

Perpjekjet e Nehrujt e te Titos nuk u realizuan sipas dëshires se tyre, ne konference deri ne nje fare mase u denua imperializmi dhe kolonializmi.

Konferenca adoptoi dy dokumenta: nje manifest te titulluar "Rreziku nga lufta dhe thirrja per paqe" si dhe deklaraten.

Manifesti ka mjaft te meta dhe eshte krejtesisht ne fryme revizioniste. Ay tremb popujt me rrezikun e shperthimit te nje lufte berthamore dhe e le fatin e botes ne meshiren e fuqive te medha, duke iu drejtuar nje thirrje Kenedit dhe Hrushovit qe te mirren vesh per çdo gje per te shpetuar boten nga lufta, etj. Ne fund i behet thirrje gjithë kombeve qe ti luten Kenedit dhe Hrushovit per te ruajtur paqen.

Ne deklarate ka gjera pozitive, sepse flitet deri diku kundra imperializmit dhe kolonializmit, me gjithese jo aqe shume dhe me aqe force sa u fol ne deklaratat e kryetareve te shteteve gjate punimeve te konferences.

Konferenca e Beogradit nuk pati asgje konkrete dhe mund te themi se nuk dha asnje rezultat. Me nje here mbas mbarimit, ne fakt, mbaroi dhe jehona e saj. Ne fjalimet e mevoneshme politike te mbajtura nga personalitete te vendeve te Azise dhe Afrikes shume ralle eshte permendur konferenca e Beogradit, ne te kunderte, duke goditur imperializmin dhe kolonializmin, ata shpesh i referohen vendimeve te konferences se Bandungut.

Ne vendin tone, nje jave mbasi mbaroi konferenca, u botua nje artikull ne "Zerin e Popullit" ku vihet ne dukje fryma luftarake e delegacioneve te ndryshme te vendeve Aziatiko-afrikane kundra kolonializmit, imperializmit dhe demaskohet Titua si agjent i imperializmit dhe vihet ne dukje se Jugosllavia nuk eshte vend i pa angazhuar mbasi ben pjese ne Paktin Ballkanik.

II) Pregatitjet per konferencen e dyte te vendeve te pa angazhuara

1964
Titos
Naseri

Duke marre parasysh se konferenca e Beogradit nuk justifikoi deshirat e popujve qe luftojne kunder imperializmit e kolonializmit, menjehere mbas saj, vendet aziatiko-afrikane vazhduan perpjekjet per te thirrur konferencen e dyte te Bandungut. Per kete qellim u bene edhe takime per te shkembyer mendime midis Kines, Indonezise, Malit, Guinese, Birmanise, etj. Per te penguar kete, dualine perseri Nehru, Titua dhe Naseri me propozimin e nje konference te dyte te Beogradit. Ishte e kjarte se kjo u be me qellim per t'ia kundervene konferences se dyte te Bandungut, te pengonin mbledhjen e saj dhe te vazhdonin lodren e imperialisteve dhe te revizionisteve. Mbas mbledhjes se komitetit pregatitor te konferences se Bandungut, filloi aktiviteti me i gjere per konferencen e dyte te vendeve te paangazhuara dhe ne janar 1964 u shkembyen mesazhe dhe u bene konsultime midis Titos-Naserit dhe Nehruse, per organizimin e saj.

Ne baze te njoftimeve te shtypit perendimor, del se nisiati-ven kete radhe e mori Nehru, i cili dergoi per konsultime Zv. Ministrin e Jashtem Dinish Sing, ne Kairo e Beograd, ku u prit nga Naseri dhe Titua. Ndersa Naseri dha pelqimin per organizimin e mbledhjes se dyte te vendeve te pa angazhuara me ato vende qe muarne pjese ne konferencen e Beogradit, Titua ne takimin e tij me Singun, propozoi qe pjesemarrja ne konferencen e dyte te zgjerohet me vende te reja. Nehru propozoi qe mbledhja pregatitore ne nivelin e ambasadoreve te behet ne Kajro, ndersa Titua sugjeroi qe kjo te mbahet ne Kolombo (Ceilon) dhe mbledhja e dyte e kryetareve te ketyre vendeve te behet ne Kajro, ne mbarim te veres (1964). Nga perpjekjet e Titos duket se ai kerkon qe ne kete konference te marin pjese sa me shume vende te Azise, Afrikes, Amerikes Latine sidomos vendet qe sapo kane fituar pavaresine kombetare dhe kjo me qellim qe edhe keto ti neneshtrohen politikës se imperialisteve

dhe revizionistëve nën maskën e të "pa angazhuarve". Kjo del me kujtë po të shihet mbështetja që i bëjnë këtyre përgatitjeve shtypi dhe propagandë zyrtare e Bashkimit Sovjetik dhe ajo përdimorë, por kjo e fundit në një mënyrë me të kamufluar.

Qeveritë e RAB-it, Ceilonit dhe Jugosllavisë, më 17 shkurt 1964, i dërguan ftesa të gjitha vendeve që muarë pjesë në konferencën e Beogradit për të dërguar përfaqësuesit e tyre në takimin përgatitor në nivelin e ambasadorëve, në gjysmën e dytë të marsit në Kolombo. Sovjetiket nuk mundën të japin përkrahjen e tyre me një herë, kësaj mbledhje paraprake. Në një artikull të saj "Novoe Vremja" (Nr.9) që transmetohet nga agjensia TASS datë 26 shkurt 1964 ndër të tjera shkruan: "Cilido që shprehet jo me fjale, por me vepra për uljen e tensionit ndërkombëtar, që synon me të vërtetë në regullimin paqësor të problemeve që u ka ardhur koha të zgjidhen, mbështet idenë e thirrjes së konferencës së shteteve të pa angazhuara e cila do të sjellë, pa dyshim, një kontribut të ri pozitiv në arenën ndërkombëtare".

Mbledhja përgatitore në rangun e ambasadorëve u mbajt në Kolombo, më 23 mars 1964. Ajo i filloi punimet në kryesinë provizore të G.S. Peiris, drejtor i përgjithshëm i Ministrisë së Jashtme të Cejlonit. Kryetar i saj u zgjodh Sain P.S. Fernando, Ambasador i Cejlonit në RAB dhe ish ministër i drejtesisë i qeverisë së Cejlonit, u zgjodhën dhe 4 zëvendës kryetarë, një raportues dhe një sekretar i përgjithshëm. Mbledhja u përshëndet nga Kryeministria e Ceilonit Bandaranajka. Mbas aprovimit të rendit të ditës u kalua në diskutimin e problemeve konkrete.

Lidhur me përberjen e Konferencës u vendos që numuri i antareve të konferencës së Beogradit të rritet nga shtetet e kategorive që vijonë:

- a) Shtetet anetare të organizatës së unitetit afrikan,
- b) Shtetet që muarë pjesë në konferencën e vendeve arabe të nivelit të lartë (janar 1964).

Për Niasalandin dhe Rodezine Veriore u vendos unanimisht që të pranohen si anetare të konferencës me të drejta të plota, neqoftese fitojnë pavaresinë e tyre deri në kohën e fillimit të punimeve të konferencës. Mbas disa diskutimesh, u pranua unanimisht, që të ftohet qeveria provizore e Angolës e kryesuar nga Roberto Loder

si antare me te drejta te plota. Po keshtu u pranua unanimisht qe shtetet e poshte shenuara te futen ne listen e te ftuarve te Konferences: Laosi, Xhamajka, Trinidad - Tobago, Brazili, Bolivia, Meksika, Kili, Uruguaj, Argjentina, Finlanda, Austria dhe Suedia.

U vendos gjithashtu qe te ftohej edhe Venezuela. Lidhur me kete delegati i Kubes beri nje deklarate ne te cilen theksohej se qeveria e tij ishte kundra ftimit te Venezueles. Kerkesa e Kubes nuk u pranua dhe u vendos qe Venezuela te ftohet, per mbrojtjen e kesaj nje rol shume te poshter luajti delegacioni jugosllav.

Per perfaqesimin e levizjeve nacionale te territoreve te varura, u krijua nje nen-komitet i perbere prej delegateve te Algjerise, Ganes, Indise dhe Marokut. Mbas shqyrtimit te ceshtjes nga ky nen-komitet, delegati indian i paraqiti raportin mbledhjes. Rekomandimet e tij perbeheshin prej dy pjeseve: a) per levizjet nacionale te territoreve te varura dhe b) per qeverite provizore, te cilat mund te formohen deri ne thirrjen e Konferences. Me ne fund mbledhja vendosi :

a) Te gjitha levizjet nacionale te kolonive qe nuk e kane fituare akoma pavaresine, mund te cfaqin pikpamjet e tyre ne konference;

b) Ne qoftese do te formohet ndonje qeveri provizore ne Afrike deri ne thirrjen e konferences, Komiteti do ta ftoje ate si antare me te drejta te plota, po qe se ajo njihet nga organizata e Unitetit afrikan;

c) Ne qoftese do te formohet ndonje qeveri provizore jo ne kontinentin afrikan deri ne thirrjen e konferences, Komiteti, mbasi ta studjoje ceshtjen dhe te marre aprovimin e te gjitha shteteve antare, do t'a ftoje ate ne punimet e konferences.

Mbledhja diskutoi edhe ceshtjen e Guajanes britanike dhe vendosi qe ajo te ftohet si antare me te drejta te plota, neqoftese shpall pavaresine e saj deri ne thirrjen e konferences.

Unanimisht u vendos qe konferenca te mbahet ne Kajro, rreth javes se pare te muajit tetor. Rendi i dites se konferences do te jete ky :

- 1) Diskutime te pergjitheshme mbi gjendjen nderkombetare;
- 2) Mbrojtja dhe forcimi i paqes boterore, sigurimi dhe nxitja e tendencave pozitive dhe e forcave te reja nacionaliste ne ceshtjet nderkombetare;

a) Bashkëekzistenca paqesore dhe kodifikimi i principeve te saj nga Kombet e Bashkuara, respektimi i sovranitetit teritorial, problemet e kombeve te ndare;

b) Kolonializmi, neokolonializmi dhe imperializmi;

c) Diskriminimi racial dhe politika e apartaidit;

d) Zgjidhja e mosmarreveshjeve pa kercenim dhe pa perdorimin e forces ne perputhje me principet e Kartes se Kombeve te Bashkuara dhe veçanerisht e drejta e kombeve per vet-vendosje;

e) Carmatimi i pergjitheshem dhe i plote; ndalimi i te gjitha provave te armeve berthamore, kriqimi i zonave pa arme berthamore, ndalimi i shperndarjes se armeve berthamore dhe shkaterimi i tyre;

f) Paktet ushtarake, trupat dhe bazat e huaja;

g) Kombet e Bashkuara, roli i tyre ne ceshtjet nderkombetare, aplikimi i rezolutave te tij dhe amendimi i Kartes se OKB-se.

3) Zhvillimi ekonomik, bashkepunimi dhe efektet e çarmatimit ne zhvillimin e ekonomise boterore. Konferenca e OKB-se mbi tregetine dhe zhvillimin.

4) Ç'do lloj teme tjeter

Per zbatimin e vendimeve te mbledhjes pregatitore u ngrit nje Komitet drejtonjes i perbere prej perfaqesuesve te Algjerise, Cejlonit, Etiopise, Ganes, Guinese, Indise, Indonezise, Irakut, RAB-it dhe Jugosllavise. Pastaj u pranua unanimisht rekomandimi i nen-komitetit per thirrjen e nje mbledhjeve te Ministrave te jash-tem para konferences se kryetareve te shteteve. Kjo mbledhje do t'i zhvilloje punimet e saj po ne Kajro. Data e mbledhjes do te njoftohet me vone nga Komiteti drejtonjes. Ne fund mbledhja doli me nje komunikate te perbashket.

Lidhur me mbledhjen e Kolombos, i ngarkuari me pune a.i. i Kubes ne Tirane; na njoftoj se delegacioni jugosllav ka luajtur rolin kryesor si persa i perket caktimit te ceshtjeve per diskutim ashtu dhe per shtetet qe do te ftohen te marin pjese ne konference. Jugosllavet vepronin direkt por me shume nepermjet delegateve te vendeve arabe sidomos delegacionit te Arabise Saudite. Delegacioni kuban kish marre takim me delegacionin jugosllav dhe kish kerkuar qe Venezuela te mos ftohej ne konferencen e dyte te vendeve te pa angazhuara per aresye te rregjimit te saj thellesisht reaksionar. Delegacioni jugosllav me 3-4 takime nuk kish mbajtur asnje qendrim dhe ne fund, pa asnje lajmerim, ne mbledhje kish perkrahur nxehte-

sisht pranimin e Venezuelës për në konferencë. Delegacioni kuban beri një protestë të fortë delegacionit jugosllav duke vënë në dukje se në çështjen e Venezuelës ata po përkrahin imperializmin amerikan. Me një herë mbas kesaj u botuan artikujt anti jugosllav në shtypin kuban dhe përgjigjet e shtypit jugosllav kundër Kubës.

Edhe në shtypin tonë u botua një artikull në "Zërin e Popullit" në përkrahje të Kubës ku dhe u demaskuan pllanët e imperializmit dhe të agjenturës së sajë të klikes Titos.

III- Konkluzione:

1) Nga rendi i ditës i aprovuar në mbledhjen e Kolombos për konferencën e dytë të vendeve të pa angazhuara, duket që jartë se synimi i Titos, Nehrujt (indianëve me që Nehruj vdiq) dhe Naserit është që ajo të orientohet në rrugën e revizionistëve, që në fakt iu shërben imperialistëve. Keshtu në rendin e ditës theksi kryesor vëhet mbi : çështjen e paqes, bashkëekzistencën paqësore, zgjidhjen e mosmarrëveshjeve pa përdorimin e forcës, çarmatimi i përgjithshëm e. i. plote, efektet e çarmatimit në zhvillimin e ekonomisë botërore, teza këto të servirura nga revizionistët dhe të përkrahura edhe nga imperialistët. Në rendin e ditës figurojnë dhe: kolonializmi, neo-kolonializmi, imperializmi dhe politika e diskriminimit racia, këto duket se për formë e për të maskuar përpara popujve. Në të vërtetë vendin kryesor në rendin e ditës e zënë problemet e grupit të parë, d.m.th. fryma e pajtimit, bashkëekzistenca me imperialistët dhe kolonialistët.

Qendrimet e paleve të ndryshme mbi problemet e lartpërmendura në përgjithësi dihen, ato janë shprehur në organizatën e Kombeve të Bashkuara, ose në raste tjera. Duket se në konferencë nuk do të ketë unanimitet si për çështjen e shteteve pjesëmarrëse në të ashtu dhe për problemet që do të trajtohen.

2) Qëllimi i vërtetë i frymëzuesve dhe organizatorëve të konferencës, imperialistëve dhe revizionistëve është që ta përdorin si mjet për të neutralizuar karakterin antiimperialist e antikolonialist të politikës së vendeve afro-aziatike dhe për të kanalizuar këto në një vijë pajtimi me imperializmin dhe revizionizmin, kundër RP të Kinës dhe forcave dhe levizjeve revolucionare. Rol kryesor direkt në këtë drejtim lozin Jugosllavia, India, Egjipti.

2) Ne radhet e shteteve pjesemarrës, përveç nuancave të ndryshme, sundojnë dy korentë: një korent antiimperialist e antikolonialist konsekuent dhe një tjetër i cili nën maskën e bashkëekzistencës dhe uljes së tensionit, predikon pajtimin me imperializmin dhe është në shërbim të tij. Në përkrahim të korentit të parë dhe kundërshtojmë të dytin.

3) Në përkrahim të parim Konferencës së vendeve të paangazhuara për shkak të pjesëmarrjes në të shteteve të korentit të parë, por nuk tregohemi entusiaste dhe nuk e propagandojmë. Në përkrahjen tonë të theksojmë karakterin e saj antiimperialist e antikolonialist që duhet të marrë dhe të godasim për të dobësuar këtë karakter të konferencës.

4) Me rastin e çeljes së konferencës të përgatitëm një artikull dhe në këtë frymë, të përgatitën tezën.

Gjate punimeve shtypë të japë lajme me tendencë mbi zhvillimin e saj.

Të botohet një artikull tjetër pas konferencës për të komentuar zhvillimin dhe përfundimet e saj.

5) Të udhëzojmë përfaqësuesit mbi qëndrimin tonë, sidomos mbi taktikën që duhet të ndjekin në takimet me përfaqësuesit afro-aziatike.

Në bisedimet e njerezve tane me afro-aziatiket të përkrahim në përgjithësi konferencën duke e lidhur me politikën antiimperialiste të vendeve afro-aziatike dhe të demaskojmë klikën e Titos dhe rolin e saj përçarës në shërbim të imperializmit, me shembuj konkretë, lidhur me vendin tonë në radhë të parë.

Gjate kësaj periudhe, në vendet afro-aziatike dhe në Kube si dhe pranë diplomatëve dhe studentëve të këtyre vendeve të zgjerojmë shpërndarjen e materialeve tona që demaskojnë klikën e Titos.-

Tirane, më 26 qershor 1964